

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică“ se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina“, „Ardeleana“, „Auraria“, „Beregsana“, „Berzovia“, „Bihoreana“, „Bistrițana“, „Bocșana“, „Brădetul“, „Cassa de păstrare“
Miercurea, „Cassa de păstrare“ Săliște, „Chioreana“, „Cordiana“, „Corvineana“, „Crișana“, „Detunata“, „Doina“, „Economul“,
„Făgețana“, „Fortuna“, „Furnica“, „Grănițerul“, „Hațegana“, „Hondoleana“, „Humedoara“, „Iulia“, „Lipovana“, „Lugoșana“, „Luceafărul“, „Mercur“, „Mielul“, „Munteana“, „Mureșana“, „Mureșanul“, „Nădlăcana“, „Nera“, „Olteana“, „Oraviceana“, „Patria“, „Plugarul“,
„Poporul“, „Racoșana“, „Sătmăreana“, „Sebeșana“, „Selăgeana“, „Sentinela“, „Silvania“, „Someșana“, „Steaua“, „Timișana“, „Ulpiana“,
„Victoria“, „Vlădeasa“ și „Zlătneana“.

Pretul de prenumerare:
pe 1 an K 16—, pe 1/2 an K 8—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 filieri.

Anul IV.

Sibiu, 20 Decembre 1902.

Nr. 51.

Societățile noastre comerciale.

O întreagă serie de regretabile întâmplări mai recente în viața economică a poporului nostru, ne impune datoria de a ne ocupa astăzi la acest loc de frunte cu chestiunea societăților comerciale.

Înțelegem sub această denumire nu totalitatea asocierilor economice ce știința și legea pozitivă le numesc în general Societăți comerciale, ci ne vom ocupa de astădată în special numai cu societățile puse în serviciul comerțului cu mărfuri.

Am înființat și noi în timpul mai nou un număr destul de considerabil de asemenea societăți, și am legat cele mai frumoase speranțe de viitoarea lor activitate. Experiențele practice au desăvârșit însă cu desăvârșire așteptările noastre atât de sanguinice, și în timp relativ foarte scurt a trebuit să ne convingem, că aceste încercări ale spiritului nostru de asociere economică au fost dela început și fără excepțiune lipsite de orice vitalitate.

Aceste experiențe au găsit acum, — prin hotărîrea de lichidare luată în săptămâna din urmă de adunarea generală a celei mai de frunte societăți comerciale, a „Concordiei“ din Sibiu, — o pregnantă expresiune, și în fața neimplorabilei realități nu ne rămâne alta decât să ne dăm seamă de cauzele eșecurilor îndurate.

La această întrebare credem că vom obține cel mai real și competent răspuns, dacă vom căuta să clarificăm scopul, bazele și mijloacele întreprinderilor de cari vorbim, și vom constata apoi pe această basă neajunsurile ce le-am întîmpinat.

Societățile comerciale, — ca și ori-ce comerciant, — sunt menite a se ocupa în mod industrial și pe baza unor anumite cu-

noscințe de specialitate cu cumpărarea și vânzarea de mărfuri. De aici urmează, că la o întreprindere de asemenea natură între împrejurări normale este a se ține cont în deosebi de trei momente decizive: de capitalul trebuincios pentru cumpărarea de mărfuri, de o clientelă sănătoasă pentru desfacerea lor, și apoi de priceperea necesară, de cunoștințele de specialitate, cu ajutorul cărora această cumpărare și vânzare de mărfuri să devină profitabilă.

Aceste sunt condițiunile prealabile, absolut indispensabile pentru reușita unei întreprinderi comerciale.

Societăților ce au fost înființate la noi, scim prea bine că nu le-a lipsit capitalul trebuincios. Cele mai multe dintre ele au fost înființate cu ajutorul și sub egida unei bănci, care le-a pus la dispoziție, în condițiuni destul de favorabile, toate mijloacele bănești, de cari au avut trebuință. Și nici nu am auzit vr'o plânsoare în această direcțiune.

La același rezultat vom ajunge și încât privesc clientela. Cercurile românesci, pentru a căror trebuințe au fost înființate aceste societăți comerciale, le-au dat tot concursul posibil, ba de multe ori le-au sprijinit și în detrimentul intereselor proprii, numai ca să promoveze întărirea și dezvoltarea acestor instituțiuni românesci. Și nici nu s'a constatat nici lipsa clientelei, nici vre-o pierdere mai mare la clienții societăților noastre.

Dacă după toate aceste vom mai considera, că în timpurile din urmă nu s'a ivit la noi pe terenul comerțului vr'o crasă mai serioasă, care preste tot ar fi îngreunat și periclitat existența întreprinderilor comerciale din țeară, vom ajunge la concluziunea, că întreg eșecul societăților de cari vorbim, avem să-l atribuim exclusiv numai lipsei totale de cunoștințe de specialitate, sau exprimându-ne mai clar: incapacității absolute a conducē-

torilor specialiști puși în fruntea întreprinderilor noastre comerciale.

Ajunși la această convingere, vom putea trage învățăturile trebuincioase pentru viitor. Vom afla anume, că cea-ce ne lipsește pentru a putea progresa pe terenul comerțului, este lipsa totală a elementelor pregătite și calificate pentru această carieră atât de importantă în viața ori-cărui popor.

Și de această învățătură credem că ar fi bine să țină cont în primul rând și școala noastră comercială din Brașov, care ar trebui și ea să influențeze asupra elevilor ce cresc, ca aceștia să nu rîvnească tot numai la funcțiuni de bancă, de cari nu vom dispune la infinit, ci să aibă în vedere în primul rând acea carieră, pentru care a fost înființată școala de care vorbim, carieră, care după cum vedem din experiență, până astăzi n'a prea recrutat puteri mai de valoare dintre elevii aceluia institut.

Cassa de păstrare postală ung. ca domiciliu.

Cassa de păstrare postală ung., multămită organizațiunii sale excelente, este chemată să ofere în rîndul prim clasei de mijloc a comercianților și meseriașilor acele mari avantagii practice în procesul economic de plată, cari altfel se pot ajunge numai prin legături cu o bancă.

De fapt, creșterea circulațiunii și a revirementului la cassa de păstrare postală ung. dovedește, că această instituțiune a prins rădăcini adânci și că activitatea dezvoltată de ea arată un succes tot mai mare în folosul comerțului și al industriei. Cu intrarea cassei de păstrare postale în șirul membrilor reuniunii de saldare din Budapesta, în 6 Iunie a. c. s'a introdus o reformă foarte salutară a procesului de plată, cu deosebire în cât privește piața din Budapesta, prin crearea posibilității de a tracta cecurile postale ale comercianților în clearing, și nu ca până aci cu pierdere de timp, numai în comerțul cu număr. Această reformă favorizată în modul cel mai prevenitor de reuniunea de saldare din Budapesta, a raportat în timpul scurt de abia 6 luni de existență un rezultat strălucit, pentru-că Cassa de păstrare postală a primit dela celelalte institute aparținătoare reuniunii de saldare circa 17,000 bucăți cecuri postale în valoare de peste 100 milioane coroane, prin compensațiune, adică fără întrebuițare de număr.

Dar pe lângă toate întocmirile excelente, lipsește Cassei noastre de păstrare postale o esențială facultate organică, de mare importanță principală pentru totalitatea clientelei sale, care fără îndoială ar procura reuniunii de saldare din Budapesta un material nou și abundent de compensat. Această facultate, respective extindere a agendelor Cassei de păstrare postale ar fi aceea, ca ea să permită proprietarilor de cont de clearing a o designa ca domiciliu (loc de plată) pe cambii și asignațiuni.

Cassa de păstrare postală austriacă a acordat clienților sei îndată după înființare, în Novembre 1884, acest favor, și numărul cambiilor și asignațiunilor de plată la cassa de păstrare postală austriacă este în creștere continuă.

In anul 1898	au fost domiciliat	10316	cambii în val. de	20	mil. K.
" 1899	" "	13377	" "	28	"
" 1900	" "	14377	" "	31	"
" 1901	" "	16617	" "	36	"

În instrucțiunea despre circulațiunea de asignațiuni (cec și clearing) a Cassei de păstrare postale austriace e statorită și taxa pentru încassarea cambiilor, asignațiunilor, etc. domiciliat la dînsa, și anume cu 20 fileri de bucată. Această taxă ar oferi și la noi o recompensă suficientă pentru serviciul cassei de păstrare postale.

Dacă s'ar introduce între ramii de operațiune ai Cassei de păstrare postale și domiciliarea, s'ar face posibil celor vr'o 5000 firme comerciale din Ungaria, — abstrăgînd de cele 3000 firme austriace, cari încă au un cont clearing la Cassa de păstrare postală ungară, — să domicilieze cambiile lor uniform la acelaș loc, unde se îndeplinește întreagă manipulațiunea lor de cassă; Cassa de păstrare postală ca membru al reuniunii de saldare ar putea apoi să primească valorile domiciliat la sine dela 17 institute financiare, simplificînd cu chipul acesta procesul de plată.

Comerciantul, meseriașul și nu mai puțin institutele din provincie ar avea un mare avantaj, dacă ar putea să domicilieze cambiile la institutul care le face serviciile de cassă, adică la Cassa de păstrare postală. Prin aceasta ar căde și domiciliarea ulterioară pentru multe cambii reescomptate la institutele din Budapesta, s'ar reduce la un minim excepționările ce se fac din cauza domiciliării ulterioare, în procese cambiale și cari în cele mai multe cazuri au de scop numai prolongarea obligamentului de plată, prin introducerea procedurii de probare.

Importanța unui institut central de domiciliare a indemnizat Banca austro-ungară să extindă dispozițiunile punctului 10 al novelor instrucțiuni pentru comerțul de gir, permițînd nu numai proprietarilor de giro-conto și amicilor de afaceri ai acestora, să domicilieze cambiile lor la institutul de emisiune sau la un alt institut de bancă, care stă în legătură cu banca austro-ungară.

Negutătorimea ungară ocupându-se în ședința din urmă cu această reformă, a luat deciziunea unanimă, să se adreseze în această chestiune către ministrul de comerț. Se speră, că ministrul va încuviința această dorință, care corespunde intereselor întregului comerț al Ungariei, cât mai grabnic și în sens favorabil, deoarece în cazul present e vorba numai de o dispozițiune tehnică și nici-decum budgetară. Această cerere a comerțului ungar, de a nu fi tractat mai vitreg decît cel din Austria, este de sigur o dorință justă.

(„P. Ll.“)

Cassa de economie din România.

Organisarea Cassei de economie în România, ca instituțiune a statului, datează dela 1880. Prin legea promulgată la 16 Ianuarie acel an s'a hotărît înființarea unei Casse de economie ca anexă pe lângă Cassa de depuneri și consemnațiuni, care, sub garanția statului, oferă mijlocul cel mai sigur pentru a provoca, a păstra, a face producătoare și pentru a strînge economiile cele mai neînsemnate ale claselor muncitoare.

Pe înființarea acestei instituțiuni s'a pus, cu drept cuvânt, cele mai mari speranțe și se aștepta prin efectul ei îndreptări morale și economice. Aceste speranțe nu au fost desmințite.

Câte-va date, extrase din un raport al d-lui N. P. Ianovici, vor arăta care a fost mersul situațiunii Cassei de economii până astăzi, și după-ce stările economice ale poporului din România în multe privințe se aseamănă cu stările poporului nostru, — aceste date vor fi de interes instructiv și pentru cercurile noastre financiare.

La finele anului 1881—82. după primul an dela înființarea sa, situațiunea Cassei de economie se presintă în chipul următor:

Numărul libretelor în circulațiune era de 21,365, iar capitalul depus se urca la 1.301,927 lei. Suma depusă de fie-care depunător, după totalul depunerilor din cursul anului, revenea la 70 lei.

La 31 Martie 1902, după 22 ani de funcționare, numărul libretelor în circulațiune a crescut la 128,775, iar capitalul depus a atins cifra de 32.404,591 lei. Suma depusă de fie-care depunător s'a urcat la 252 lei.

Desvoltarea spiritului de economie în populațiunea atât dela sate cât și dela orașe, se poate aprecia după numărul depunătorilor, după profesiunea și locuința lor.

Iată care era, după situațiunea Cassei de economie încheiată la 31 Martie 1902, numărul depunătorilor, după profesiune, și sumele depuse:

	Nr. depunătorilor	Suma
Militari	4,562	1.432,424
Impiegați	9,341	3.946,423
Comercianți	6,907	3.076.052
Lucrători	10,946	3.430,396
Servitori	7,390	2.410,929
Diferite profesiuni	28,031	9.688,865
Minori	61.598	8.419,502
	128,775	32.404,591

După locuința depunătorilor, situațiunea Cassei de economie se presintă, la diferite epoce, astfel:

Total la 30 Sept.	În comunele urbane			În comunele rurale		
	Nr. comu- nelor	Librete	S u m a	Nr. comu- nelor	Librete	S u m a
1899	71	82,891	24.950,845	2,328	29,217	6.468,368
1900	71	78,403	21.750,125	2,275	29,546	5.940,222
1901	71	85,597	23.458,169	2,343	29,790	6.344,707

După 22 ani de funcționare, între alte roade pe cari le-a dat Cassa de economie, se constată că, pe când, pe de o parte, numărul salbelor — acest mod primitiv de a păstra economiile — a scăzut în mod simțitor la sate, pe de altă parte numărul libretelor în circulațiune crescuse la 30 Septembrie 1902, până la 133,269, iar suma depusă se urca la 34.631,353 lei.

După bilanțul cassei de economie dela 31 Martie 1902, saldul capitalului era de 32.404,591 lei, iar procentele compuse datorite depunătorilor acasă cifra de 5.072,125 lei 15 bani.

După însemnătatea capitalului ce se găsește depus la 30 Septembrie 1902, județele se clasifică astfel:

Brăila în cap cu 2.551,426 lei; Dolj, Covurluiu, Prahova, Ialomița, Buzău, Mehedinți, Iași, Vâlcea, Muscel, Dâmbovița, Vlașca, Argeș, Bacău, Tutova, Neamțu, Teleorman, Putna, Roman, Ilfov, Botoșani, Gorj, Constanța, Fălciu, Romanți, Olt, Dorohoiu, Tulcea, Tecuciu, Suceava, R.-Sărat și Vaslui, cel de pe urmă cu 202,962 lei.

Din diferența de dobânzi rezultând din cursul efectelor, cum și din timpul cât deține depunerile fără dobândă, Cassa realizează beneficii cari constituiesc fondul ei de rezervă. Acest fond de rezervă era la 1 Aprilie 1902 de 2.599,910 lei 93 bani.

În timpul crizei desastroase prin care România a trecut în anul 1899, situațiunea Cassei de economie a fost din cele mai grele, totuși serviciul plăților n'a fost întârziat nici cu o zi, și administrațiunea acestei Casse nu a voit să useze de nici unul din termenele ce legea 'i lasă la dispoziție.

Trebue însă să supunem că dacă a fost în puțință să plătească ori când și ori ce sumă la cerere, aceasta se datorește creditului larg ce i-a deschis atunci Banca Națională și din care s'a ajutat cu suma de 3 milioane lei.

După trecerea crizei însă, situațiunea cassei de economie s'a îmbunătățit mult mai repede de cât a Cassei de depuneri.

Starea micilor proprietari maghiari din Ardeal.

Ca adaus la articolul nostru cu acest titlu din Nr. 49 a. c. al „Rev. Econ.” mai comunicăm, că pe baza datelor câștigate, agricultura în comitatul Cojocna este pe o treaptă foarte inferioară și produsele ei stau sub mijlocia producțiunii regnicolare. Așa în 1901 s'a produs de hectar:

Mijlocia producțiunii în măști metrice:
In Ungaria. In comit. Cojocna.

grâu	10.17	8.71
secară	9.92	9.16
orz	10.77	9.74
ovės	10.06	10.20
cucuruz	14.72	11.44
cartofi	85.24	86.44

Această stare nefavorabilă a agriculturii este a se atribui în mare parte lipsei mașinilor agricole. În cele 60 comune, a căror situațiune s'a studiat mai cu deamăruntul, și acum se întrebuintează în cea mai mare parte *pluguri de lemn*, când plugurile de fer sunt atât de ieftine. *Grăpă de lemn* încă se mai întrebuintează în mare parte a comunelor din vorbă, iar grape de fer abia în 1—2 comune.

Alt rău mare e că în nici una din cele 60 comune ale comit. Cojocna nu se pomenesc că vr'o *mașină de sămănat* ar fi întrebuintată de micii agricultori; cu toate — că în aproape 30,000 mici economii din Ungaria se sămăne cu mașina.

Și pe cât de rău se procedează la *arat*, *grăpat* și *sămănat* tot așa de rău se procedează și la *alegerea seminței*. Trieure abia se găsesc în 10 comune, iar ciururile aveau bune lipsesc în 42 comune.

De mașini de cosit, de secerat, de greblat, de săpat și de tăvăluge nici vorbă.

În lipsa tuturor acestor mașini agricultura în comunele de sub întrebare este și acum pe o treaptă primitivă și nu e mirare, că produsele nu reușesc nici în anii cei mai buni, astfel că oamenii nu și-le pot valora cum ar trebui, iar sărăcia crește vedând cu ochii în toate părțile.

În multe părți ale țării nici agricultorii nostri nu stau mai bine. Situațiunea lor trebue deci studiată și, descoperind cauzele răului, trebue luate măsurile de lipsă pentru îndreptare. S.

Creditul agricol în România.

(Institutele de credit fonciar).

Din instructiva publicațiune a Dlui Dr. C. Ior-mescu, de care am vorbit deja în Nr. 49 din a. c., reproducem următoarele informațiuni despre băncile din România, cari se ocupă în special cu Imprumuturi ipotecare pentru agricultori, — un ram financiar de interes deosebit pentru noi.

„Creditul fonciar rural“ imprumută până la $\frac{1}{2}$ din valoarea imobiiliilor; el e un institut fondat pe principiul corporativ al garanției mutuale, stă sub supravegherea statului și are scopul să acorde mai ales proprietarilor mari credit ipotecar amortisabil atât de durată lungă cât și de durată scurtă. Pentru acest scop el emite scrisuri fonciare, a căror valoare însă totdeauna trebuie se fie acoperită de valoarea ipotecilor constituite de el. Durata funcționării lui fu stabilită la început pe 60 ani, mai târziu se luă însă hotărârea ca ea să fie nelimitată. Din anul 1873, anul fondării sale, până în 1881 a emis scrisuri 7% în valoare nominală 17.204,100 fr. În anul 1881 a început să emită scrisuri fonciare 5%; aceasta a continuat-o el până în anul 1898, când a început să emită scrisuri 4%. Acest institut are în circulație scrisuri fonciare 5% în valoare nominală de 230.001,636 fr., iar scrisuri fonciare 4% într-o valoare nominală de 24.225,000 fr. Despăgubirea pentru cheltuelile de administrație e de 0.25 fr. anual pentru fie-care sută nominală de fr. 100.

Până în 1897 erau ipotecate la el 1756 de proprietăți cu suprafață de 1.980,954 ha; dintre acestea 59 fură vindute prin licitațiune din cauza neplătirii dobânzilor și a amortisațiunii. Până la 1 Ianuarie 1900 pentru 6 proprietăți, ce trebuiau vindute, nu se găseau cumpărători. Suprafața acestor 6 proprietăți era de 4150 ha, datoria lor ipotecară de 840,523.29 fr.

Dela 1 Ianuarie 1873 până la 1 Ianuarie 1900 societatea creditului fonciar rural a emis scrisuri fonciare rurale:

7% în valoare nominală de	64.210,200 fr.,
5% „ „ „ „	272.781,000 „ și
4% „ „ „ „	24.225,500 „

în total scrisuri fonciare în valoare nominală de 361.217,700 fr.

Din această sumă se amortisară până în 1900 106.990.564 fr.

asa că în circulație se mai găseau 254.227,136 fr. adică cam 59% din întreaga datorie ipotecară, ce gravează proprietatea rurală.

În perioada 1881—1897 valoarea împrumuturilor normale era de $2\frac{3}{4}$ ori mai mare decât în perioada 1873—1881. Pe când în ultima perioadă împrumutul anual fu de 7.846,533 fr., în prima perioadă el fu de 15.092,237 fr. În perioada 1897—1900 împrumutul anual avea o valoare de 18.982,333 fr.

Dobânda la împrumuturile ipotecare private variază, între 1% și 36%, cea mai obicinuită între 8% și 18%, dobânda medie e cam de 9.92%.

Pentru creditul agricol mobilier România posedă „Banca agricolă“ și „Creditul agricol“.

Prima oferă credit agricultorilor mici în valori de la 5000 fr. în sus, ultimul agricultorilor mici în valori ce variază între 50 și 1000 fr.

Banca agricolă fu fondată în anul 1894; dobânda împrumuturilor acordate de ea, nu poate întrece decât cel mult cu 3% scontul băncii naționale, ce se fixează în fie-care lună de către consiliul de administrație.

Institutul creditului agricol fu fondat printr'o lege din anul 1881. Printr'o lege din 1892 el fu modificat foarte mult așa că în viața sa de până acum avem de deosebit două perioade.

Fondarea lui în anul 1881 fu cauzată de nevoia de credit, ce se simția pretutindeni pe atunci în agricultura română și de care mai ales țeranii aveau a se plânge. Institutele de credit, ce se aflau pe atunci în țară nu puteau veni și în ajutorul agricultorilor, în deosebi acel al țeranilor. Legea de emancipare din 1864 dăduse tuturor țeranilor libertatea și unei bune părți din ei ceva proprietate; aceștia însă nu puteau să întrebuițeze aceste daruri la îmbunătățirea stării lor economice, pentru că nu dispuneau de capital de exploatare trebuitor. Prima încercare de a li se veni în ajutor fu făcută prin legea din 1866, legea relativă la contractele agricole. Resultatele însă, la cari se ajunse prin aceste măsuri, nu fură satisfăcătoare. Creditul, ce se deschise țeranilor prin această lege de marii întreprinzători agricoli, trebuî plătit prea scump de către cei d'întăiu. Pe când înainte de 1864 aceștia avură să sufere sub apăsarea așezămintelor feudale, imediat după 1864 pe parcelele lor și sub regimul pretutindeni recunoscut al libertății economice erau amenințați cu foametea, din cauză că pe de o parte ei nu posedau încă o educațiune economică îndestulătoare spre a se ridica pre sine însăși și mai ales din cauză că nu aveau la dispoziție capitalul de exploatare trebuitor la cultivarea parcelelor lor, cădură după 1866 încetul cu încetul sub o nouă atârănare, căci ei fură siliți să-și vândă puterea lor de muncă pe un preț prea mic.

Pentru ca se îndrepteze această stare de lucruri statul înființă în anul 1881 institutul „Creditului agricol“.

Caracteristica acestui institut, așa cum el fu creat prin legea din 1881, e următoarea:

În primul loc el era basat pe inițiativă privată, nu lăsa însă loc liber speculațiunilor. Aceasta făcu ca strângerea de capitaluri, într'o vreme când inițiativa privată nu era de ajuns de dezvoltată, să nu ia un mers prielnic. Al doilea institutul era prea descentralizat; fie-care district avea cassa sa aparte de credit agricol. Al treilea n'avea stabilită o valoare maximă pentru împrumuturi, așa că cassele creditului erau de regulă secătuite de către întreprinzătorii agricoli mari, în timp ce pentru țerani rare-ori mai rămânea ceva în ele. Afară de acestea creditul oferit de acest institut era de prea scurtă durată căci maximul duratei împrumuturilor era fixat la 9 luni, și în cele din urmă el era și prea scump. Dobânda împrumuturilor se fixează nu-î vorbă la 11%; de regulă însă din cauza multelor și incurcatele formalități aceasta avea un minim mijlociu de 17%, un maxim mijlociu de circa 23—24%.

Organizat în acest chip institutul a contribuit la satisfacerea nevoii de credit a țeranilor mai puțin decât se așteptase. El nu fu în stare să stirpească camăta la țară și mai ales camăta, ce apăsa populațiunea țărănească.

Sub această formă institutul se menținu până în 1892. În urma legii din 2, (14) Iunie 1892 el deveni institut de stat pus sub o singură autoritate conducă-

toare. Cassa creditului agricol cu reședința în capitală posedă câte o filială în fie-cere capitală de district; capitalul ei e luat din cassa statului; ea se află în legătura cu banca națională a României, așa că la nevoie poate primi dela aceste avansuri până la o sumă anumită. Pentru împrumuturile, ce le face ea acum, e fixat un maximum de 1000 fr., așa că concurența, ce o întimpinău țăranii din partea marilor întreprinzători agricoli, fu înlăturată. Pentru durata împrumuturilor se fixă un maximum mai mare, anume unul de 3 ani. Dobânda fu fixată la 10%, și numai pentru ca-surile de întârzierea împrumuturilor la 12%. Formalitățile fură simplificate, așa că această formă de credit fu pusă în stare să pătrundă mai ușor printre țărani.

Institutul acesta, așa cum e el organizat astăzi, acordă nu numai credit imobiliar acelor țărani, care sunt în stare se amănateze averea mișcătoare, ci și credit personal acelor țărani, care nu posedă avere mișcătoare, cari vreau însă să-și procure o atare avere. Acest credit personal e un credit de garanție, el e de valoare nu numai prin aceea că îi pune pe țărani în stare să-și procure inventar viețuitor și neviețuitor pentru exploatarea lor, ci și prin aceea că dă institutului posibilitatea să exerciteze asupra debitorilor lui o influență economică educatoare. Ca credit personal funcționează însă acest fel de credit numai scurtă vreme, el se preface în credit real (mobiliar), îndată ce țăranii și-au procurat averea mobilă dorită.

Creditul agricol în forma sa nouă se compune din două despărțituri. Una din aceste despărțituri, anume cea mai mare, urmărește scopurile înșirate până aici, adică ea caută să răspândească un credit de exploatare mai lesnicios, credit, care poate fi sau credit de exploatare în înțelesul restrins al cuvântului, sau credit de restaurare, formă, de care țăranii români adese-ori au nevoie. A doua despărțitură acordă țăranilor credit fonciar și anume credit de meliorațiune. Această despărțitură fu creată în anul 1892 ca complectare a legii din 7 (19) Aprilie 1889, lege, prin care se urmăria scopul de a se înființa comuni noaue în regiunile nepopulate sau prea puțin populate. Achitarea țăranilor către stat pentru sumele luate cu scop de a-și construi zidiri, se efectuează prin amortisare timp de 36 ani cu o dobândă 5%. Împrumuturile acordate de ultima despărțitură au dar scopul să-i ajute pe țărani la înființarea nouelor gospodării agricole.

Legea, prin care se înființară aceste așezăminte (legea din 1892), pe lângă legea împărțirii bunurilor statului din 1889, pe lângă legea de emancipare din 1864 și pe lângă legea asupra contractelor agricole din 1866, e în legislațiunea agrară a României un fapt de foarte mare însemnătate.

AFACERI FINANCIARE.

Budgetul general al României pe 1903/4.

Dl. Emil Costinescu, ministru de finanțe, a depus Săm-băta trecută în Cameră proiectul de budget al Statului pe exercițiul 1903--1904.

Presinterea acestei legi generale a finanțelor în primele zile, îndată după deschiderea Corpurilor legiuitoare, este după cum s'a exprimat d. ministru de finanțe în Cameră, un răspuns elocuent și zdrobitor la adresa vrășmașilor țerei, ale căror încercări de a calomnia situația și forțele ei financiare și economice nu conțin.

Răspunsul ce aceștia vor primi se resumă în următoarea normă de politică financiară, proclamată solemn de d. Emil Costinescu:

„Nu trebuie să mai crescem datorita noastră în străinătate; trebuințelor de propășire, pe cari le-am îndestulat până acum prin împrumuturi, vom trebui să le facem față de aci înainte prin excedente“.

Acesta este, în esență, programul financiar al guvernului român.

Proiectul de budget pe exercițiul 1903—1904 este alcătuit în conformitate cu doctrina de mai sus și se întemeiază pe studiul amănunțit și cumpănit al fluctuațiilor tuturor izvoarelor de venit, pe baza unui an sub mijlociu; așa în cât, după cum demonstrează cu cifre d. ministru de finanțe, un an mijlociu și chiar sub mijlociu va da un excedent budgetar, și numai un an rău ne va lăsa fără excedent, dar nu ne va duce nici el la deficit.

În asemenea condiții, budgetul întocmit în vederea unui an sub mijlociu prevede un excedent de 6.617,000 lei, evaluând veniturile la un total de 225.117,000 l., iar cheltuielile fiind menținute la cifra celor două budgete anterioare de 218 milioane 500,000 lei.

La evaluarea veniturilor, d. ministru de finanțe s'a condus de experiența dobândită în perioada de la 1897 până astăzi, epocă care cuprinde elementele cele mai prețioase ale unei evaluări pe cât posibil exacte, în tot cazul scutite de ori ce surprinderi în vederea scopului urmărit.

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiu, 18 Decembre 1902.

Pe piața internă cererea continuă a fi mică; de aceea pe lângă toate pregătirile de ultimo cambiile de bancă de prima bonitate se pot plasa cu 3½%, cambiile de portfel dela 3¾% în sus.

În vederea rescumpărării cupoanelor rentei ungare de aur per 1 Ianuarie, banca austro-ungară din încredințarea guvernului a dotat deja locurile de plată din străinătate cu numărul necesar. Acest fapt reiese din ultima situațiune a băncii publicată în 15 crt., anume celelalte active au scăzut cu 21.12 milioane coroane, celelalte pasive cu 25.35 milioane coroane. Circulațiunea de bilete făcē 1531 milioane, acoperirea metalică 1475 milioane coroane, portfelul de cambii era de 253.78 milioane și rezerva scutită de contribuțiune 338.959 milioane coroane.

În ședința plenară de mâne a consiliului administrativ al băncii austro-ungare se va prezenta în liniamente generale rezultatul, ce se așteaptă pentru anul curent și dividendă ce va fi să se împartă între acționari. Nu este speranță, să se poată da o dividendă mai mare de 4% față de 4.9% în anul trecut, prin urmare statul nu se va împărtași cu nimic din venitul curat al băncii austro-ungare pe anul 1902, de oarece beneficierea statului începe numai la 4%.

Pe piața internațională se observă oare-care încordare în urma creșterii cererilor, cari ușor pot produce urcarea etalonului la banca engleză. Discontul privat în Berlin a ramas staționar la 3½ procente.

AGRICULTURA.

Situațiunea agricolă.

În *Ungaria* și *România* după gerurile din Noiembrie a urmat ninsoare. Deja în decada primă a lui Decembrie pământul a fost acoperit cu un strat gros de zăpadă, sub care vegetația continuă și se impuțetește, astfel că se speră un an rodnic și bogat.

În *Rusia* e temere că grâul să fi suferit din cauza gerului.

În *Francia* a nins și semănăturile sunt adăpostite sub zăpadă.

În celelalte țări ale Europei au fost înghețuri mari, cari cauzează mari griji agriculturilor.

Proiectul de lege pentru colonisări este deja pregătit în ministerul agriculturii și împreună cu vastele sale motivări se va înainta spre dezbateri unei anchete de specialiști din țară. Asupra actelor se păstrează secret, atât în ministeriu cât și între membrii anchetei, ca nu cumva prin aducerea în publicitate înainte de timp să se zădărnicească realizarea reformei ce se pregătește.

Starea fondului regnicolar pentru colonisări era la finea anului 1901 de K 6.206,558. Anume:

In imobiliile . . .	K	2.531,246
„ mobilii . . .	„	208,197
„ pretensiuni . . .	„	2.958,314
„ bani	„	508,799.

În anul trecut s'au cumpărat în scopul colonisărilor: proprietatea contelui Iuliu Andrassy dela Murș-Ludoș 2314 jug. cu suma de K 444,601, proprietatea dela Murș-Ludoș a lui Ecken Sándor de 1408 jug. cu K 123,759 bani gata și K 10,300 rentă anuală, proprietatea baronesei Rothentál dela Kolozskára de 1009 jug. cu K 246,624. Extensiunea tuturor posesiunilor ce se află în manipularea fondului pentru colonisări — împreună cu proprietățile cumpărate în anul trecut — este de 21,429 jug., dintre cari în Ardeal 15,428 jug., iar în comitatul Caraș-Severin 6201 jug. S.

INDUSTRIE.

La chestia industriei ungare. Dintr'un articol mai lung al foii „Bud. Hirlap“, referitor la situațiunea industriei ungare dăm următoarele:

Dacă cineva ar întreba, oare marea industrie, ce există la noi, poate-se numi ungară, putere-am răspunde necondiționat cu da? Nu, căci s. e. industria de fer, care s'a dezvoltat foarte frumos, este aproape cu totul a străinilor. Iar din acțiunile celor mai mari două întreprinderi: a Societății căilor fer. de stat austro-ungare și a societății Rima-Murány-Salgótarján, numai o mică fracțiune se găsește în mâni indigene. Asemenea stă treaba și cu altele. La industria de mașini agricole și la minele de cărbuni de peatră influința capitalului străin e mai mare, decum ar fi de dorit. Și apoi de lipsă e să mai amintim, că din fabricile cele noue din Ungaria câte sunt în mâni străinilor?

Dar scopul nostru nu poate fi să dezvoltăm industrie străină pe pământ ungar.

Milioanele noastre, cari astăzi le fructificăm slab, ar fi de ajuns ca să ne fericim cu ele industria. Însă capitalistul ungar e neîncredător, nu prea e aplecat

spre întreprinderi. Rar e capabil să facă us de conjucturi favorabile. Nu se prea crede în rezultatele stăruințelor noastre. Totuși trebuie aflată numai forma, și succese putem dobândi și noi.

Scriind despre importul ghetelor americane, am îndemnat pe industriașii noștri să se asocieze. Am avut cauză să facem aceasta. De ani urmărim îngrijați activitatea însoțirilor noastre industriale și vedem cu bucurie, că cele cari au trecut peste greutatea începutului și cari stau sub o bună conducere au obținut deja succese.

Totuși ele sunt încă foarte tinere și nu e nici una care să se fi inființat cu decenii înainte.

Prin creditul proporțional mai ieftin acordat de Însoțirea de credit regnicolară și prin organizare li s'a dat acestor însoțiri o armă puternică prin care vor pute învinge împregiurările nefavorabile. Firesce că ele se vor întări și mai mult dacă publicul le va da o atențiune mai mare de cât până acum. Iar succesele vor face să crească încrederea și puterea de muncă.

Va trebui să se câștige încrederea capitaliștilor Ungariei ca ei să-și investească banii în astfel de întreprinderi, ale căror putere și succese le cunosc și unde cu speranța câștigului se împreună și datorința patriotică. Cu chipul acesta folosul nu va trece în străinătate ca ași și la institutele noastre de credit nu se vor grămădi milioane improductive. +

COMERCIU.

„*Concordia*“ societate comercială pe acțiuni în Sibiu și-a ținut a V-a adunare generală ordinară Sămbătă în 13 Decembre 1902 la 10 oare a. m. fiind prezenți 39 acționari, cari reprezentau 134 acțiuni proprii și 209 acțiuni prin plenipotență cu 101 voturi. Adunarea a deschis-o presidential direcțiunei D. *Parteniu Cosma*, care după ce arată în câteva cuvinte greutatea, cu cari a avut să lupte societatea comercială „*Concordia*“, constată că adunarea generală prezentă e capace a lua decisiuni valide asupra tuturor obiectelor puse la ordinea zilei; prin urmare și asupra lichidării societății în sensul §. 29 din statute, și numesce notar pe dl *Dominic Rațiu*, iar verificători ai procesului verbal și scrutatori pe dnii *Iuliu Bardosy* și Dr. *Remus Roșca*.

Bilanțul încheiat cu 30 Iunie 1902 conține următoarele cifre:

	1. Activa.	K	f
Cassa în număr		4,827	36
Mobilier	14,568	42	
amortisare	1,456	42	13,112—
Diverse conturi debitoare		226,564	84
Mărfuri		232,258	40
Perdere din anul 1899—1901		69,147	35
Perdere din anul 1902	12,889	95	
Conturi dubioase	20,022	35	32,912
			30
	total	578,822	25
	2. Pasiva.		
Capital social		200,000	—
Fond de rezervă		606	28
Diverse conturi creditoare		378,215	97
	total	578,822	25

Raportul direcțiunei constată, ce e drept o oarecare îmbunătățire a situațiunii societății față de cei 2

ani precedenți, intrucât perderea anului 1901/2 reprezentă K 12,889-95

dar adăogând aci și pretensiunile dubioase ale anilor premergători, propuse spre amortisare în suma de 20.022-35 rezultă în total pentru anul de gestiune expirat o pierdere de K 32,912-30

Reasumând perderile dela începutul activității societății și până aci, acelea fac K 102,059-65, prin urmare direcțiunea, în sensul § 187 al legii comerciale, propune lichidarea societății. Se cetece apoi raportul comitetului de supraveghiere după care adunarea generală ia la cunoscință bilanțul prezentat de direcțiune și dă aceleia absolutul pentru anul 1901/2.

Propunerea direcțiunii cu privire la lichidarea societății se primesce după o dezbateră mai îndelungată cu 86 din 101 voturi, și se încredințează direcțiunea cu ducerea la îndeplinire a deciziunii.

Comitetul de supraveghiere a fost reales pe un nou period de 3 ani în persoanele dlor: Dr. Vasile Bologa, Dr. Miron Cristea, Ioan Crețu, Nicolae Penciu și Dominic Rațiu.

Trageri la sorti.

Losuri turcesci cu 3% de 400 fr. d. a. 1870.

(Tragerea 197 din 1 Decembrie 1902)

Nr.	Frc.	Nr.	Frc.	Nr.	Frc.	Nr.	Frc.
12346	1000	629810	6000	1096591	1000	1438856	600000
33610	1000	645652	3000	1096592	1000	1469810	1000
80761	1000	645655	1000	1096593	1000	1500340	3000
159718	1000	675236	3000	1110970	1000	1522153	1000
223071	6000	729177	3000	1117751	3000	1522155	6000
349530	1000	738918	60000	1120734	3000	1656047	1000
359330	3000	895613	1000	1166960	6000	1676866	1000
418383	6000	895615	1000	1216455	1000	1716508	3000
432293	3000	899295	1000	1244481	6000	1770194	1000
492678	1000	922991	1000	1330066	1000	1770195	3000
517363	3000	922993	20000	1374433	1000	1833811	1000
517365	1000	941713	1000	1374435	1000	1837785	20000
595386	3000	997390	1000				

Alte 750 losuri au câștigat câte 400 franci.

Bursa de mărfuri din Budapesta.

Cursul din 17 Decembrie 1902.

Grân de Bănat	per 50 kg. vinde	7-90 — 8-20
" " Tisa	" " " "	8-30 — 8-50
" " Pesta	" " " "	7-95 — 8-45
" " Alba-reg.	" " " "	8-20 — 8-40
" " Bacica	" " " "	8 — 8-40
Secară	" " " "	6-50 — 6-80
Orz	" " " "	5-65 — 6 —
Ovės	" " " "	6-45 — 6-70
Porumb	" " " "	6-75 — 6-85
Rapiță	" " " "	10 — 10-50
Untură de porc B.-Pesta	" " " "	70-50
Slănină (clisă)	" " " "	55-60 — 56-50

Bursa de Bucuresci.

Cursul din 17 Decembrie 1902.

Renta amort. 1881 de 5%	vinde Lei	99 1/4
" " internă 5% <td>" " "</td> <td>—</td>	" " "	—
" " 274 mil. 4% <td>" " "</td> <td>89 —</td>	" " "	89 —
" " 1898 4% <td>" " "</td> <td>86 3/4</td>	" " "	86 3/4
Fonciare rurale 5% <td>" " "</td> <td>100 7/8</td>	" " "	100 7/8
" " 4% <td>" " "</td> <td>91</td>	" " "	91
Seris. fonc. urb. Bucuresci 5% <td>" " "</td> <td>89 1/2</td>	" " "	89 1/2
" " Iași	" " "	82 1/2

Bursa de efecte din Viena și Budapesta.

Cursul din 17 Decembrie 1902.

%	V A L O R I	Viena vinde	Bpesta vinde
	Datoria publică comună.	v cor.	p. 100 K
5	Renta unit. Bancnote, Mai, Nov., 16% dare	101-60	101-25
5	" " arg. Ian., Iulie, 16% "	101-45	101 —
4	Losuri d. a. 1854 à fl. 250 — v. c. 20% "	184 —	185 —
5	" " " 1860 à fl. 500 — " 20% "	152-50	153-50
5	" " " 1860 à fl. 100 — " 20% "	185 —	186 —
—	" " " 1864 à fl. 100 — " 20% "	253 —	254 —
	Datoria publică austriacă.		
4	Renta austr. aur., scut. de dare	120-75	121-50
—	" " Cor.	100-70	100-75
3 1/2	" " de invest.	92-30	—
	Datoria publică ungară.		
4	Renta ung. aur. scut. de dare	120-35	120-85
4	" " Cor. " " "	98-10	—
4 1/2	Impr. C. ferate d. a. 1889, aur, " " "	—	—
4 1/2	" " " " 1889, arg, " " "	—	—
4 1/2	" " " " 1876, aur.	—	—
—	" " ung. cu premii à 100 fl.	204 —	205 —
4	" " p. regul. Tisei sc. de dare	158-50	158-25
4 1/2	Oblig. de regalii croat-slav.	101-70	101-50
3	Impr. p. regul. Porții de fier	87-60	87-75
4	Oblig. rurale croato-slavone	99-50	99 —
4	" " ungare	99 —	99-25
	Alte datorii publice.		
5	Los. p. regularia Dunării, à 100 fl.	107-50	—
4	Obl. Soc. Temeș-Bega	98-65	98-70
5	Imp. cu prem. al orașului Viena	106-30	—
2	" " sârbesci à 100 fr.	90 —	—
—	Oblig. cu premii a C. fer. turc. à 400 fr.	112 —	—
—	Impr. bulgar 1889	108-10	107 —
	Scrisuri fonciare și a. a.		
4	Instit. de Cred. fonc. austr.	99-55	—
3	" " " " cu premii, 1880	267 —	—
4	Banca austro-ungară	101-50	101-50
4	" " " "	—	101-50
4 1/2	Banca comerc. ung. Pesta	101-50	101-50
4 1/2	Obl. com. ung., Pesta, amort.	106-70	106-75
4	" " " 50 1/2 ani	99 —	101-50
4	" " " Casei de păstr., cap., Pesta	97-40	98-25
4	Inst. de credit fonciar ungar	99-20	100 —
3 1/2	" " " "	98-40	99 —
4 1/2	Banca hipotecară ungară	101-40	102 —
4	" " " "	101-45	102 —
4	" " " " cu premii	256 —	101-75
4 0/10	Casa de păstrare regnic. Pesta, 50 ani	—	—
5	Albina, Sibiu	—	102 —
4 1/2	Casa de păstrare Sibiu, em. IV.	—	101-50
4 1/2	Inst. de credit fonciar Sibiu, em. VI.	—	101-50
	Losuri.		
	Basilica, à fl. 5 —	19-50	20-60
	Credit, à fl. 100 —	438 —	440 —
	Clary, à fl. 40 — v. c.	200 —	—
	Soc. p. Navig. Dunăreană, à 100 fl. v. c.	—	—
	Buda, à fl. 40 —	200 —	200 —
	Pálffy, à fl. 40 —	186 —	188 —
	Crucea roșie austriacă, a fl. 10 —	56-35	57-50
	" " ungară, à fl. 5 —	27-75	28-50
	Rudolf, à fl. 10 —	75 —	—
	Salm, à fl. 40 — v. c.	245 —	—
	Salzburg, à fl. 20 —	79 —	—
	St. Genois, à fl. 40 — v. c.	275 —	—
	Impr. cu prem. al oraș. Viena, 1874	434 —	—
	Triest, à fl. 50 —	240 —	—
	"Jó sziv", à K. 4 —	—	10-50
	Valute.		
	Galbini austr. sau ung.	11-35	11-36
	" c. reg.	11-39	11-31
	Napoleon'or (20 frci sau 8 fl. v. a.)	19-09	19-10
	20 Marce germ. aur	23-50	23-50
	5 ruble ruscii	—	2-54
	Bilete germ. 100 M.	117-25	117-32
	" franc. 100 Fr.	95-40	95-45
	Ruble, bilete, 100	253-75	—
	Lei românesci, 100	—	98-40

Prețul per bucată

Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor. București.

Călimănesci.

Băile Călimănesci sunt situate pe marginea Oltului, la extremitatea n-vestică a satului Călimănesci, din plaiul Cozia, jud. Vilcea.

Stabilimentul dela Călimănesci, conținând hotelul, clădirea băilor, instalația mecanică și casa administrației și a poștei, este așezat sub stîncile de conglomerat ale dealului Pișolea, acoperit cu o frumoasă pădure de fag, cu un început de plantație de pin.

Hotelul posedă 153 camere mobilate, un salon spațios special în care se dă în fie-care Duminecă câte un bal, o cafenea cu biliard cu diferite jocuri de distracție, o sală de lectură cu diferite jurnale din țară și străinătate, precum și o sală spațioasă pentru restaurant. Toate aceste săli și coridoare sunt luminate cu electricitate.

Clădirea băilor, în comunicație directă cu hotelul, are 40 cabine de băi, și o sală de așteptare. Fie-care cabină, posedă câte o baie făcută în beton și captusită cu sticlă. Tot în această clădire se află o baie cu abur alături de o sală de dușe, avînd diferite dușe: ecosez, piston și cerc.

În fața stabilimentului este grădina engleză, loc de preumblare unde cântă muzica de trei ori pe zi.

Grădina este legată cu un parc plantat cu pini și brazi, străbătut de alee umbrite pe unde se sue atât în pădurea mare cât și la drumul ce duce prin pădure la sorginta Căciulata. În fața stabilimentului se află frumoasa insulă Ostrovul, încunjurată de apa Oltului, acoperit de pădure seculară și străbătut de alee în toate direcțiile. Grădina, parcul și ostrovul sunt iluminate cu electricitate.

Apa minerală pentru băi, analizată de mai mulți chimiști, este mai bogată în constitutive de sulf de cât cele mai renumite ape ale stațiunilor din Europa ca: Aachen, Aix-les bains, Barège, Baden, Pistyan, Töplitz, Mehadia, etc.

Afecțiunile tratate cu mult succes din aceste băi sunt: Reumatismul, Sifilisul, Scrofulosa, Artrita, Boalele de piele, etc.

Apa minerală de beut, este apa dela izvorul Nr. 6, o excelentă apă purgativă, vindecă cu succes: boalele de ficat, boalele aparatului digestiv în special și respirator, al sistemului nervos și anemia. — Această apă trimisă la expoziția din Bruxelles 1898, a căpătat medalia de aur, ca fiind una din cele mai bune ape purgative din Europa.

Căciulata.

Dintre apele minerale ce există în România este incontestabil cea mai bună apa sorgintei Căciulata.

Căciulata este situată la Nord de stațiunea Balneară Călimănesci la o distanță de 2½ klm. Un drum ce se construiesc prin pădure va face ca balnearii din Călimănesci să parcurgă această distanță printr'un loc umbrat și o poziție pitorească.

Apa de Căciulata datorese marea și incontestabila sa reputație minunatelor succese ce s'au obținut de 50 de ani încoace. Ea este fără rivală în tratamentul și vindecarea bolnavilor cari suferă de *piatră, colici nefretici, gută, boalele căilor urinare, de gravelă ficat, colici hepatice* ș. a.

Analisa apei de Căciulata făcută în străinătate și de distinși chimiști români, arată că în 10,000 părți apă se găsește substanțele specificate mai jos în proporțiile următoare:

Carbonate.	Cloruri.
de fer 0,0013	de potasiu 0,3316
de magnesium 0,2995	de sodiu 0,2995
de calce 1,9864	de litiu 0,0090
de sodiu 0,0377	de magnesiu 0,1074
	de calciu 0,3983
Sulfați.	Azotați.
de barit 0,0063	de potasă 0,0154
de calce 0,9954	

fosfați de calcie 0,0089, silicie 0,0116, anhidrite carbonice combinate 1,0434, anhidrite carbonatice libere 2,2450, hidrogen sulf. liber 0,5860, temperatura la ori-ce epocă 12° cent., densitatea 1,00119.

Apa de Căciulata se întrebuintează la beut tot atât de bine și la domiciliu ca și la sorginta. Cel mai mare număr de clienți cari fac cură de Căciulata cu apa cumpărată în sticle, pot să ateste eficacitatea acestei ape fără concurență în lumea întreagă, pentru vindecarea boalelor arătate mai sus, când această apă este bună chiar la domiciliu.

Avantagiul apei de Căciulata este că nu se alterează prin transport.

Cine vrea să aibă această apă, poate să facă comandă la administratorul băilor Călimănesci, trimițând recepisa casei de depuneri după prețurile arătate mai jos.

1000 sticle de câte un litru în lădi costă 450 lei, una ladă cu 100 sticle 50 lei, una ladă 50 sticle 26 lei, 25 sticle în ladă 14 lei. Costul se înțelege predat în gara Jiblea. Transportul pe linia ferată privesce pe cumpărător, cu un rabat de 50% după tarif.

Sticlele se primesc înapoi în preț de 15 bani bucata.